
Co-assurantie voordelig bij concurrentie?

Notitie bij "Co-assurantie vanuit speltheoretisch perspectief"

April 2012

Nederlandse Mededingingsautoriteit
Postbus 16326
2500 BH Den Haag

1 Inleiding

Co-assurantie is een vorm van verzekeren waarbij meerdere verzekeraars ieder een deel van een risico dekken. In Nederland wordt circa veertig procent van de zakelijke verzekeringen gesloten via co-assurantie.¹ De totale premie-inkomsten uit zakelijke co-assurantieverzekeringen bedroegen in 2006 ruim 1,1 miljard euro.² De klanten op de Nederlandse co-assurantiemarkt zijn bedrijven, gemeenten en instellingen zoals ziekenhuizen en universiteiten.

De Monitor Financiële Sector (MFS) van de NMa heeft van verschillende gemeenten vragen gekregen over knelpunten bij het sluiten van verzekeringen in co-assurantie. Gemeenten zijn doorgaans eigenaar van een groot aantal gebouwen, zoals scholen, musea en gemeentehuizen. Alle gemeenten in Nederland verzekeren het brandrisico van hun gebouwen.³ Negentig procent van de gemeenten heeft hiervoor een co-assurantieverzekering afgesloten.

De knelpunten betreffen vooral de aanbestedingsprocedure die wordt gevolgd bij het afsluiten van brandverzekeringen. Gemeenten vragen zich af of de door hen gekozen aanbestedingsprocedure wel leidt tot een lage premie tegen gunstige voorwaarden. Hierover bestaan twijfels omdat vaak dezelfde verzekeraars op de polis staan en de premie soms als hoog wordt ervaren. Naast de onduidelijkheid over de aanbestedingsprocedure voor een co-assurantiepolis, is het ook de vraag of 100%-dekking door één verzekeraar überhaupt niet gunstiger is dan co-assurantie.

De meeste gemeenten moeten een Europese aanbestedingsprocedure volgen voor brandverzekeringen, omdat de premies boven het drempelbedrag uitkomen. De verplichte Europese aanbestedingsprocedure kan op verschillende manieren worden vormgegeven. In 2011 is door de meeste gemeenten een zogenoemde openbare procedure of een niet-openbare procedure gevolgd.⁴ Bij een openbare procedure kunnen alle geïnteresseerde verzekeraars een offerte doen. Bij de niet-openbare procedure vindt eerst een selectie plaats van verzekeraars die een offerte mogen uitbrengen. Hiervoor stellen de gemeenten in overleg met hun makelaar criteria vast, bijvoorbeeld over de solvabiliteit of de ervaring van de verzekeraar in deze markt. Binnen beide procedures zijn weer verschillende varianten mogelijk.

Naar aanleiding van de vragen heeft de MFS een enquête uitgevoerd onder gemeenten. Doel van deze enquête was om meer inzicht te krijgen in de werking van de co-assurantiemarkt, in het bijzonder voor gemeentelijke brandverzekeringen. Vervolgens heeft de NMa aan Tilburg Law & Economics Center (TILEC) de opdracht gegeven om, met de resultaten van de enquête, te onderzoeken onder welke voorwaarden co-assurantie tot een lagere premie leidt dan 100%-dekking door één verzekeraar en hoe de verschillende aanbestedingsprocedures werken. TILEC heeft in overleg met de MFS een (spel)theoretische aanpak gekozen om co-assurantie te onderzoeken.

¹ Assurantiebeurs Nota, 2008, special EU-rapport.

² SEO, 2008, "Information on the Dutch coinsurance market".

³ De meeste gemeenten hebben een zogenaamde uitgebreide gevarenverzekering afgesloten, die meer dekt dan alleen brand. Ook schade ontstaan door ontploffing, inbraak, water, hagel en storm vallen onder deze verzekering. Gemakshalve spreken we echter over brandverzekeringen.

⁴ In uitzonderingsgevallen werd gekozen voor een onderhandelingsprocedure (ook wel onderhandse gunning genoemd), waarbij een makelaar namens de gemeente met één of meer verzekeraars onderhandelt over de voorwaarden en premie.

2 Achtergronden van co-assurantie

Verzekeraars zijn meestal bereid om relatief kleine risico's, zoals individuele reisverzekeringen of autoverzekeringen, geheel zelfstandig te dekken. Dit is vaak niet het geval bij zakelijke verzekeringen met risico's van een grote omvang. Deze verzekeringen worden meestal in co-assurantie gesloten, waarbij het risico door een aantal verzekeraars wordt gedragen. Iedere verzekeraar tekent voor een deel van het te dekken bedrag in en is niet aansprakelijk voor de overige delen.

Met uitzondering van de premie zijn de voorwaarden van co-assurantiepolissen, zoals bijvoorbeeld de beschrijving van de dekking en het eigen risico voor de verzekeringnemer, voor iedere verzekeraar gelijk. Deze voorwaarden worden opgesteld door een makelaar die in Nederland altijd bij het sluiten van een dergelijke polis betrokken is.⁵ De premies op de polis worden niet door de makelaar voorafgaande aan de aanbesteding vastgesteld. Verzekeraars dienen onafhankelijk van elkaar in te schrijven en daardoor verschillen normaal gesproken de premies per verzekeraar. Bij de aanbestedingsprocedures die tegenwoordig bij gemeentelijke brandverzekeringen worden gevolgd, ontvangen de verzekeraars de premies waarvoor ze hebben ingetekend.

Op een co-assurantiepolis staat altijd een zogenoemde leidende verzekeraar vermeld, die het grootste deel van de dekking op zich neemt. De leidende verzekeraar neemt het voortouw bij schadeafhandeling, de andere verzekeraars (de zogenoemde volgers) volgen de beslissingen van de leider over de uitbetaling van eventuele claims.

3 Resultaten TILEC

TILEC heeft onderzocht onder welke voorwaarden co-assurantie voor verzekeringnemers goedkoper is dan een verzekering die voor 100% door één verzekeraar wordt gedekt en hoe verschillende aanbestedingsprocedures werken.

Kostenverlaging door co-assurantie voor de verzekeraar

De kosten voor verzekeraars liggen bij co-assurantie mogelijk lager dan bij 100%-dekking. TILEC laat in een theoretisch model zien onder welke voorwaarden co-assurantie voordelen met zich meebrengt. De belangrijkste voorwaarde is dat verzekeraars *risicomijdend* zijn.

Stel dat op basis van het schadeverleden een inschatting gemaakt kan worden van de verwachte schade van een gemeentehuis. Dit is ruwweg de kans op brand vermenigvuldigd met de herbouwkosten. Een risiconeutrale verzekeraar zal voor dit risico tenminste een premie eisen die gelijk is aan de verwachte schade, anders lijdt hij op de lange termijn verlies. Aangezien in het ene jaar er geen incident zal zijn, maar zich in het andere jaar een grote brand kan voordoen, is er onzekerheid voor de verzekeraar over zijn schadelasten van jaar tot jaar. Een risicomijdende verzekeraar heeft ter compensatie van die onzekerheid, bovenop het verwachte schadebedrag, een extra toeslag nodig. Bij co-assurantie wordt die onzekerheid voor verzekeraars

⁵ De polissen worden geregistreerd bij de Assurantie Beurs, waar alleen makelaars en verzekeraars toegang tot hebben. Gemeenten kunnen niettemin delen van het aanbestedingsproces zelf uitvoeren, zoals het uitschrijven van een aanbesteding. Uit de enquête van de MFS komt naar voren dat 80% van de gemeenten de makelaar alles laat regelen.

bepert doordat ze elk alleen het eigen deel van de mogelijke schade vergoeden. Risicomijdende verzekeraars zijn daarom bereid om in co-assurantie tegen een lagere premie per verzekerde euro te verzekeren dan bij 100%-dekking.

Verzekeringnemer profiteert bij voldoende concurrentie

Wanneer verzekeraars risicomijdend zijn, kan co-assurantie dus tot besparingen leiden in vergelijking tot een verzekering met 100%-dekking door één verzekeraar. De vervolgvraag is in welke mate de besparingen worden doorgegeven aan de verzekeringnemer. Daarbij heeft TILEC gekeken naar verschillende aanbestedingsprocedures. Aanbestedingsprocedures kunnen uit één of twee rondes bestaan. Bij een aanbestedingsprocedure met één ronde vraagt de makelaar die namens de verzekeringnemer optreedt, alle geïnteresseerde verzekeraars om een bod te doen. Het bod van iedere verzekeraar bestaat uit een premie en het deel van het risico dat de verzekeraar bereid is daarbij te dekken. In een procedure met twee rondes, kunnen verzekeraars in de eerste ronde bieden om de leidende verzekeraar te worden. Deze leidende verzekeraar geeft aan welk deel van het risico hij wil dekken. In de tweede ronde mogen andere verzekeraars bieden om het resterende deel van het risico te verzekeren.

Om inzicht te krijgen in deze verschillende aanbestedingsprocedures heeft TILEC verschillende speltheoretische modellen opgesteld. Hieruit komt naar voren dat bij een aanbesteding in één ronde de besparingen van co-assurantie gedeeltelijk worden doorgegeven aan de verzekeringnemer. Daarbij laat TILEC zien dat naarmate meer verzekeraars inschrijven op een aanbesteding een groter deel van de besparingen wordt doorgegeven. Verder laat TILEC zien dat een variant van de aanbesteding in twee rondes (de "Do or Die" methode) mogelijk een minder goede uitkomst voor de verzekeringnemer geeft. Bij deze aanbestedingsvariant bestaat de mogelijkheid dat de besparingen niet worden doorgegeven en betaalt de verzekeringnemer dus mogelijk een relatief hoge premie.

Samenvatting van de resultaten

TILEC laat zien dat onder bepaalde aannames co-assurantie leidt tot een lagere premie voor de verzekeringnemer dan 100%-dekking. Verder blijkt uit het model dat bepaalde aanbestedingsvormen het belang van de verzekeringnemer beter dienen dan andere vormen en dat naarmate meer verzekeraars op de aanbesteding inschrijven het voordeel voor de verzekeringnemer toeneemt.

4 Reflectie NMa op de resultaten

Het model van TILEC biedt een waardevolle analyse die duidelijk maakt onder welke voorwaarden co-assurantie kostenvoordelen voor de verzekeraar en de verzekerde met zich meebrengt. Belangrijk voor de interpretatie van de resultaten is hoe realistisch de meest relevante aannames zijn. Dit kan niet zonder nader onderzoek worden vastgesteld, maar wel kunnen de belangrijkste aannames van het model besproken worden met het oog op mogelijke toepasbaarheid in de praktijk.

Er wordt een openbare aanbestedingsprocedure gevolgd

TILEC heeft met een aantal makelaars gesproken over de in de praktijk gehanteerde aanbestedingsprocedures. De procedures met één en twee rondes zijn daarbij door de makelaars genoemd. De door TILEC bestudeerde aanbestedingsprocedures zijn vereenvoudigd in die zin dat de geoffreerde premie in de modellen het enige selectie criterium voor de gemeenten is. In de praktijk kunnen ook andere criteria zoals de solvabiliteit en ervaring van de verzekeraar een rol spelen, maar deze zijn verder niet gemodelleerd.

Makelaar handelt in belang van de verzekeringnemer

TILEC gaat ervan uit dat de makelaar volledig in het belang van de verzekeringnemer handelt. Indien de vergoeding voor de makelaar bestaat uit een door de verzekeraar betaalde provisie, kan dat leiden tot een prikkel voor de makelaar om niet in het belang van de klant te handelen.⁶ In de praktijk betalen de meeste zakelijke klanten, waaronder gemeenten, de makelaar zelf op basis van een vaste vergoeding en is er geen sprake meer van een beloning door de verzekeraar(s). Dit beloningssysteem als zodanig bevat daarom geen prikkel voor de makelaar om niet in het belang van de cliënt te handelen.

Verzekeraars zijn risicomijdend

Dit kan een plausibele aanname zijn, maar TILEC geeft hiervoor geen empirische onderbouwing. Of, waarom en in welke mate sprake is van risicomijdend gedrag bij verzekeraars, zijn dan ook nog belangrijke open vragen.

Geen afstemming tussen verzekeraars

TILEC neemt aan dat verzekeraars concurreren en hun gedrag niet coördineren door bijvoorbeeld afspraken te maken over de premiehoogte. TILEC kijkt ook niet naar de effecten van co-assurantie op de prikkels voor kartelvorming. TILEC adviseert de NMa in de conclusie van het rapport om alert te zijn op de mogelijkheid van (stilzwijgende) afspraken. Indien (uit nader onderzoek blijkt dat) co-assurantie de prikkel voor of de kans op kartelvorming kan vergroten, dan werpt dit de vraag op of co-assurantie wenselijk en noodzakelijk is om de onzekerheid over de toekomstige schades te beperken. Hierbij is relevant of de onzekerheid ook beperkt kan worden door andere methoden die geen mededingingsrisico's met zich meebrengen.⁷

⁶ Zie F. De Jong, *Marktfalen bij tussenpersonen*, 2010, p. 185 e.v.

⁷ Het verminderen van risico's door het zogeheten portefeuille-effect zou in theorie een alternatief voor co-assurantie kunnen zijn. Bij deze strategie vermindert de individuele verzekeraar onzekerheid door veel vergelijkbare risico's te verzekeren. Een autoverzekeraar met bijvoorbeeld slechts honderd auto's in zijn portefeuille zal, als de jaarlijkse kans op schade tien procent is, verwachten dat hij gemiddeld jaarlijks tien schade-uitkeringen zal doen. De mogelijkheid bestaat natuurlijk dat door pech dit aantal groter is. De kans dat het aantal schades meer dan vijf procent hoger ligt (in dit geval elf of meer op jaarbasis) is ongeveer veertig procent. Voor een autoverzekeraar met een omvangrijke portefeuille met, zeg, honderdduizend auto's, is de kans op vijf procent meer schades dan verwacht nagenoeg verwaarloosbaar. Hierdoor heeft een verzekeraar met een grote portefeuille minder onzekerheid over zijn toekomstige schadelasten. Nader onderzoek kan laten zien in welke mate en onder welke voorwaarden deze methode een alternatief is voor co-assurantie. Nader onderzoek kan ook de mededingingsrechtelijke gevolgen van deze alternatieve methode laten zien.

5 Aandachtspunten

Uit het bovenstaande volgt een aantal aandachtspunten voor afnemers van co-assurantieverzekeringen.

Openbare aanbesteding te prefereren

Bij een niet-openbare aanbesteding worden er vooraf verzekeraars uitgesloten van deelname. Op deze manier wordt het aantal concurrerende verzekeraars verkleind en kan de uiteindelijke premie hoger komen te liggen dan nodig. Als een verzekeringnemer de hoogte van de premie het belangrijkste selectie criterium vindt, kan daarom het beste gekozen worden voor een openbare procedure, waarbij geen verzekeraars worden uitgesloten.

Details aanbestedingsprocedure van belang

TILEC laat zien dat aanbestedingen met co-assurantie concurrerende uitkomsten kunnen opleveren, maar dat kleine procedurele verschillen mogelijk grote gevolgen hebben voor de uitkomsten. Zo geldt bijvoorbeeld dat bij de "Do or Die" variant van een aanbestedingsprocedure met twee rondes, het risico bestaat dat de verzekeringnemer een relatief hoge premie betaalt in vergelijking tot bijvoorbeeld een aanbestedingsprocedure met één ronde.

Makelaar betalen op *fee* basis

Bij het sluiten van een co-assurantieverzekering is in Nederland altijd een makelaar betrokken.

Verzekeringnemers moeten erop kunnen vertrouwen dat de makelaar geheel in hun belang handelt. Dit kan bijvoorbeeld worden bereikt als de makelaar uitsluitend betaald wordt door de verzekeringnemer op *fee* basis, in plaats van door de verzekeraars op provisiebasis.